УДК 78.072
DOI https://doi.org/10.31723/2524-0447-2021-33-1-14

Володимир Олександрович Лебедь
ORCID: 0000-0003-2162-9759
викладач кафедри «Оркестрові інструменти»
КВНЗ «Дніпропетровська академія музики імені Михайла Глінки»
Дніпропетровської обласної ради»
lebedvolodymyr92@gmail.com

ФЕНОМЕН ОРКЕСТРОВОГО ФОРТЕПІАНО У ТВОРАХ ДЛЯ САКСОФОНА ТА ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ

Питання розвитку духового оркестрового музичного мистецтва є невід'ємною частиною національної музичної культури. Саксофон як один із найпопулярніших на сьогодні духових академічних інструментів постає в ролі провідника високої музичної культури для широких верств населення, що має на меті підвищення рівня зальної культури держави. ***Мета*** *дослідження – визначити та охарактеризувати різні прояви впровадження фортепіано до оркестрової тканини в сучасних академічних творах для саксофона з духовим оркестром. Завданням пропонованого дослідження є означення темброво-колористичної характеристики поєднання оркестрових духових інструментів із фортепіано, а також розкриття взаємозв'язку партії фортепіано та партії саксофона соло.* ***Наукова новизна*** *криється в розкритті питань пов'язаних із генезисом та формуванням складу академічного духового оркестру, зокрема у визначенні ролі фортепіано у функціональних аспектах оркестрової тканини. В українському музикознавстві досі не було розвідок за вказаною проблематикою, що засвідчує високий рівень новизни означеного наукового дослідження.* ***Методологія*** *роботи передбачає використання історичного методу, а також спирається на методи аналізу та синтез. У розробці матеріалу дослідження використовуються також культурологічний та творчо-діяльнісний методи.* ***Висновки****. Партитура сучасного професійного духового оркестру розвивається та вдосконалюється, про що свідчить, наприклад, уведення до складу оркестрових інструментів на постійній основі фортепіано. Проаналізувавши ряд академічних творів для саксофона у супроводі духового оркестру, доходимо висновку, що фортепіано виконує декілька основних ролей, зокрема структуруючу, динамізуючу, а також колоруючу. Визначено, що використання новочасного академічного фортепіано у партитурі сучасного духового оркестру несе неабияку позитивну, художньо-естетичну роль, а також утворює перспективи щодо нових художніх досягнень у лоні духового академічного музично-виконавського мистецтва.*

Ключові слова: *саксофон, духовий оркестр, фортепіано, оркестрове фортепіано, аранжування, тембральне сполучення, соло, духові інструменти.*

© Лебедь В. О., 2021

***Lebed Volodymyr Oleksandrovych**, Lecturer at the Department of "Orchestral Instrument" of the Municipal Higher Educational Institution "Mykhailo Glinka Dnipropetrovsk Academy of Music" of Dnipropetrovsk Regional Council"*

The phenomenon of orchestral piano in works for saxophone and wind orchestra

The development of academic wind orchestral music is an integral part of the national music culture. The modern academic saxophone, as one of the most popular wind professional instruments today, appears in the role of a leader of high musical culture of the general population, which aims to raise the spirite level of hall culture of the state. ***Research objective*** *is to identify and characterize various manifestations of piano introduction to orchestral fabric in works for saxophone and wind orchestra (concert professional band). Identify the timbre and color characteristics of the combination of orchestral instruments with piano, as well as the relationship between the piano part and the solo saxophone part.* ***The scientific novelty*** *of represented investigation lies in the disclosure of issues related to the genesis and formation of the wind orchestra, in particular in determining the role of the piano in the functional aspects of the orchestral fabric. There has been no research on this issue in Ukrainian musicology so far.* ***The methodology*** *of this submitted scientific investigation involves the use of historical methods, as well as based on methods of analysis and synthesis, culturological, creative and activity methods.* ***Conclusions****. The contemporary musical score of a modern professional brass band develops and improves, as evidenced, for example, by the introduction of a piano on a permanent basis. After analyzing a number of modern compositions for academic saxophone accompanied by a professional wind orchestra, we conclude that the piano plays several major roles, structuring, dynamizing and coloring. It is determined that the use of piano in the score of a contemporary wind orchestra has a very positive role and prospects for present-day artistic achievements.*

Key words: *saxophone, wind orchestra, concert band, piano, orchestral piano, arrangement, timbre, solo, wind instruments.*

Актуальність теми дослідження. Історія становлення та розвитку духового оркестру сягає корінням далеких часів. Впродовж усієї своєї історії склад духового оркестру змінювався та поліпшувався. Кожна епоха вносила свої новації, що врешті-решт і привело духовий оркестр до сучасного стану. Цей процес і досі продовжується та матиме місце й у майбутньому, але наразі актуальним є проаналізувати сучасний стан духового оркестру, його особливості, приклади вдосконалення та перспективи подальшого еволюціонування.

З-поміж багатьох змін, котрих зазнав духовий оркестр у останні десятиріччя, окремо виділяється введення до складу духового оркестру, або, як його частіше іменують на Заході, «Concert band» або «Symphonic wind band», фортепіано, яке останнім часом

стало постійним учасником духового оркестру. Сучасні композитори наділяють цей інструмент вагомими функціями у складі оркестрової фактури. Сучасний духовий оркестр вже давно вийшов за рамки лише військового та маршево-парадного вжитку. Наразі його часто іменують «симфонічний духовий оркестр», адже за своїми художніми завданнями та репертуаром він тяжіє до великого симфонічного оркестру. І оскільки рояль є повноцінним та визнаним учасником симфонічного оркестру, то й духовий оркестр, або симфонічний духовий оркестр також прийняв до свого складу такий універсальний інструмент, як фортепіано.

Тенденція впровадження фортепіано до духового оркестру бере початок із другої половини ХХ сторіччя у повоєнні часи. Звісно, осередками духової оркестрової традиції повсякчас були військові оркестри. Але з плином часу композитори вважали цікавим саме духовий оркестр як академічний колектив, що здатен не лише на виконання прикладних завдань, пов'язаних із військовою службою, але й має цікаві виразові можливості та здатен втілювати різноманітні художні завдання.

Огляд літератури. Особливо цінною джерельною базою для розкриття названої проблематики слугують праці В. Апатського [2], що досліджував історію вітчизняного духового музично-виконавського мистецтва, А. Баліна [3], И. Малофєєвої [4, 5]. У дослідженнях К. Дженкінса [7], К. Ретті [9], К. Роулеса [10] та Дж. Воллеса [13] представлені виконавські та диригентські аспекти декількох концертів для академічного саксофона у супроводі оркестру. Тоді як Г. Кім [6] досліджував роль оркестрового піаніста у духовому оркестрі. Розкриття художньо-виразової своєрідності взаємодії саксофона з фортепіано у лоні духового оркестру, на жаль, залишається за межами уваги як вітчизняних, так і закордонних науковців.

Необхідність пропонованої статті зумовлена беззаперечною значущістю оркестрового академічного духового виконавства для розвитку сучасного музичного мистецтва та його визначною роллю у піднесенні академічної практики гри на сучасному професійному саксофоні.

Мета дослідження – визначити та охарактеризувати різні прояви впровадження фортепіано до оркестрової тканини в академічних творах для саксофона та духового оркестру; означити темброво-колористичні характеристики поєднання оркестрових інструментів із фортепіано, а також взаємозв'язок партії фортепіано та партії саксофона соло.

Наукова новизна криється в розкритті питань пов'язаних із генезисом та формуванням складу духового оркестру, зокрема у визначенні ролі фортепіано у функціональних аспектах оркестрової тканини та взаємозв'язку із сольним саксофоном. В українському музикознавстві досі не було розвідок за названою проблематикою.

Виклад основного матеріалу. Саксофон та музика для цього інструмента активно розвивається у наш час, а отже, потребує наукового обгрунтування й дослідження. «Сьогодні саксофон є одним із найдовершеніших класичних духових інструментів. Прекрасний концертний, ансамблевий та оркестровий інструмент. Володіє соковитим, повним та виразним звуком дещо пряного тембру, велетенськими технічними можливостями. Діапазон його виразових можливостей незвично широкий: віртуозність, багата палітра штрихів, вібрато, великий діапазон динаміки гучності, пластичність звуковедення, багатий арсенал нетрадиційних засобів виразності. Усе це та багато іншого доступно сучасному саксофону. Окрім того, він володіє значно більшою, ніж у інших дерев'яних духових, силою звуку (приблизно такою, як у валторни). Його здатність органічно зливатись як із групою дерев'яних, так і мідних духових інструментів, дозволяє йому поєднувати ці групи за тембром. Якби у музичних інструментів існував коефіцієнт концертності, то у саксофона він був би одним із найвищих» [2, с. 154].

Саме тому чимало композиторів написали ряд художньо довершених творів і для саксофона в супроводі духового оркестру. Та однією з родзинок і художніх особливостей цих творів є включення до партитури духового оркестру фортепіано.

Фортепіанній музиці присвячено немало наукових досліджень, однак використання фортепіано як інструмента академічного духового оркестру донині лишається однією з найменш досліджених областей. «Водночас феномен «оркестрового фортепіано» заслуговує особливої уваги вже тому, що вклад цього інструмента у формування образно-колористичного строю та розвитку драматургії чисельних симфонічних творів складно переоцінити» [4, с. 139]. Ці слова стосуються ролі фортепіано у симфонічному оркестрі, але вони є актуальними й для духового оркестру, адже ті функції, котрі притаманні фортепіано у симфонічному оркестрі, цілком можуть бути втіленими та втілюються в духовому оркестрі.

У XX сторіччі відбувається складний та суперечливий процес глобальної переоцінки духовних і моральних цінностей, що був

інспірований появою нових естетичних ідеалів, котрі, на відміну від попередніх епох, були набагато сміливішими й екстраординарнішими. Цей процес спричинив глибокі трансформації у світовому мистецтві другої половини XX століття. Цей процес, що віддзеркалився і в загальних культурних настановах епохи, і в їхніх часткових проявах, привів до створення нових шляхів та методів розвитку музичного мистецтва. Не оминули такі процеси й сферу академічного духового оркестрового виконавства.

У другій половині XX століття духовий оркестр зазнає значних змін та виходить на один щабель із великим симфонічним оркестром. Композитори ставлять перед духовим оркестром нові, більш масштабні художні завдання та з успіхом втілюють їх у життя. Одним із помітних новаторських аспектів, що стосуються художніх перемін для духового оркестру в XX сторіччі, постало введення до складу оркестру фортепіано. Цей інструмент вніс значний вклад до виразової палітри великого духового оркестру. Фортепіано, що саме по собі є надзвичайно виразним та могутнім інструментом, дало змогу композиторам, котрі пишуть для духового оркестру, втілювати нові та сміливі художні ідеї.

Історія появи фортепіано в оркестрі сягає епохи *basso continuo* (друга половина XVIII століття). Фортепіано посіло місце клавесину та перейняло усі його функції. І. Малофєєва виділяє такі його функції: «а) структурування музичної тканини (забезпечення звуковисотної та інтонаційної стабільності, створення гармонічної та метро-ритмічної основи твору і т.п.); б) динамізація (гармонічне насичення та ущільнення фактури); в) тембральне збагачення фактури» [4, с. 139].

Але слід зазначити, що внаслідок подібної функціональної спадковості частина виразових можливостей фортепіано, котре значно відрізняється від клавесину за багатьма параметрами, залишилися поза увагою композиторів. Самі ранні спроби введення фортепіано до складу оркестру саме як колоруючого інструмента, почалися у 30-ті роки XIX століття. До них призвели, перш за все, композиторські пошуки нових звукових барв, котрі можливо було б отримати за рахунок комбінування різних оркестрових тембрів. Першим випадком застосування колоруючого оркестрового фортепіано є монодрама Г. Берліоза «Леліо, або повернення до життя».

Отже, у роботі розглянемо такі функції оркестрового фортепіано у творах для саксофона та духового оркестру, як структурування музичної тканини, динамізація й колорування.

Твори для саксофона у супроводі духового оркестру з'являлись поступово. Перші знакові композиції для такого складу були написані без вживання фортепіано в оркеструванні. До них належать Концерт Поля Гільсона, Концерт Пола Крестона, Концерт Ігнольфа Даля, Концертино Клера Грюндмана, Концерт-каприччіо Григорія Калінковича та Концерт Михайла Готліба. Усі вказані твори написані без фортепіано у складі оркестру. Ця ситуація зумовлена тим, що частина з них створена у першій половині XX століття (твори Гільсона, Даля, Крестона), коли духові оркестри перебували під сильним впливом військового спрямування та орієнтації перш за все на прикладні завдання. З іншого боку, твори російських радянських композиторів, що створені вже у 70-х роках XX століття, з огляду на те, що Радянський Союз усі свої сили направляв на військові потреби, це відображалось і на прикладному ставленні до інструментування, адже радянські духові оркестри були перш за все військовими.

Одним із перших творів для саксофона у супроводі духового оркестру є Фантазія Клода Т. Сміта для альт-саксофона з оркестром. Наголосимо, що альт-саксофон є найпопулярнішим видом саксофона. Ось що пише про нього В. Апатський: «Найбагатшим у тембровому відношенні та найвиразнішим інструментом сімейства є альт-саксофон. Один з яскравих солюючих голосів духового, симфонічного, естрадного оркестрів та джазу. Чудовий концертний інструмент. Його середній регістр близький до людського голосу. Він здатен до лірики, експресивності та драматизму. Композитори свої саксофонні концертні твори частіше всього адресують саме альтовому саксофону» [2, с. 155–156].

Фантазія Клода Т. Сміта написана у 1985 році, саме цей період позначений впровадженням фортепіано до складу духового оркестру. Автор твору зазначає назву духового оркестру як «Concert band», тобто концертний оркестр, що саме по собі несе в собі новий семантичний нахил, адже концертність зазвичай передбачає ту чи іншу стаціонарність та разом із тим доступність до більшої кількості задіяних інструментів.

Спираючись на розподіл функцій оркестрового фортепіано, запропонований І. Малофєєвою, зазначимо, що партія фортепіано у цьому творі має структуруючу та динамізуючу функції. У вступі фортепіано поєднується із групою мідних інструментів та виконує разом із ними синкоповані октавні співзвуччя,

що дублюються у партії туби та контрабасу. Далі слідує епізод туті (такт 6), тут знову фортепіано доручають октавний унісон з усіма інструментами оркестру. Надалі фортепіано з'являється в епізодах туті, виконуючи підтримуючу та структуруючу функцію. З особистого досвіду оркестрового виконавства зауважимо, що подібна підтримка фортепіано неабияк позитивно відображається на якості звучання оркестрових груп, що виконують свої партії у сполученні з фортепіано. З позиції тембрального сполучення саме із саксофоном, партія фортепіано у вказаному творі несе особливе навантаження, вона колорує й темброво доповнює, підсилює загальне звучання.

Наступним прикладом використання фортепіано у творах для саксофона та духового оркестру є твір «Escapades», котрий є музикою до голівудського фільму «Спіймай мене, якщо зможеш» «Catch me if you can» відомого американського кінокомпозитора Джона Вільямса. Твір має три частини та написаний у 2002 році. Спершу для саксофона та симфонічного оркестру, а згодом з'явилась авторська редакція для концертного оркестру «Concert band». Розглянувши партію фортепіано у цьому творі, приходимо до висновку, що в основному вона має структуруючу та динамізуючу функції, з вкрапленнями колоруючої функції, а саме – у сполученні з партією саксофона соло. Розпочинається партія фортепіано у творі з ансамблю з маримбою, вібрафоном та кларнетом. Цей ансамблевий склад дав змогу композитору створити атмосферу загадковості, таємничості та вкрадливості, що відповідає художньому образу композиції. Далі у такті № 9 слідує ансамбль із арфою, що супроводжує проведення теми. У такті № 17 вступає соліст, якого в унісон супроводжує фортепіано (підсилююча функція). Цей тембральний ансамбль надає солістові можливість ліпше відчувати інтонаційну стійкість та допомагає збалансувати соло та акомпанемент. Наступна поява фортепіано у такті № 41. Тут фортепіано грає в унісон з бас-кларнетом та флейтою, створюючи жартівливий характер, адже герой кінофільму у процесі сюжету легковажно та насмішкувато ставиться до своїх опонентів. У другій частині фортепіано майже не задіяне. Третя частина характеризується підтримуючою функцією. Частіше всього фортепіано використовують в ансамблі з вібрафоном та ксилофоном, тим самим створюючи тембральну фонову основу для соло. Цікавим видається епізод у тактах № 186-193, коли фортепіано

у поєднанні із вібрафоном кларнетом та флейтами виконують разом із саксофоном соло пасажі, утворюючи дуже цікаве тембральне сполучення. Такий самий епізод проводиться знову у тактах № 214–220. Партія фортепіано у цьому творі, незважаючи на переважно підтримуючу та динамізуючу функції, відрізняється від творів, написаних раніше.

Ще одним твором, який привернув нашу увагу, є композиція іспанського автора Луіса Серрано Алляркорна «Концертанго», що по суті є тричастинним концертом для саксофона альта, джазового тріо та симфонічного бенду. У самій назві твору криються дві його важливі характеристики: це концерт та стиль танго. Твір написаний у 2006 році. Оскільки фортепіано є майже постійним учасником джазових ансамблів, то його включення до партитури не викликає подиву. Як зазначає А. Балін: «Склад оркестру збільшувався поступово за рахунок додавання числа духових інструментів. Ритм-секція (бас, фортепіано, ударні, іноді – гітара) сформувалася ще в 1920-ті роки й не зазнала змін [3, с. 21]. Здебільшого у цьому творі фортепіано виконує музичний матеріал, що проводиться в інших групах оркестру. Оскільки переважна більшість репертуару створеного для саксофона це твори у супроводі або ансамблі з фортепіано, то введення його до партитури у творах для саксофона соло з оркестром видається напрочуд закономірним та практичним. Фортепіано тут виконує організуючу роль, забезпечуючи метро-ритмічну основу, що є вкрай важливим у такому жанрі, як танго.

Одним з нещодавно написаних творів для саксофона є «Скерцо фуріозо» для дуету саксофоністів, а саме для сопрано та тенору саксофонів. Партія фортепіано у цьому творі містить декілька функцій – колорування, структурування та динамізацію. На протязі вступу такти № 1–31 фортепіано виконує підтримуючу роль. Літера «С» такт № 31 характеризується колоруванням. Це акомпанемент, але самостійний, шістнадцяті ноти, що поєднуються із тріолями у перкусії, викликають асоціацію з бурхливим рухом водної стихії. Іноді фортепіано виконує остинатні ритмічні фігури, наприклад такт № 49.

Важливим для солістів епізодом з фортепіано видається підтримка проведення пасажів у партіях саксофонів, туби, кларнетів, еуфоніума. Ці ансамблеві сполучення поліпшують комбінацію різнотембрових та віддалених за теситурою інструментів. Літера «Н» такт № 110 містить цікавий колористичний

епізод. Тоді, коли солісти виконують постійні повторювані пасажі за допомогою прийому субтон, група ударних, арфа та фортепіано виконують різні за ритмом фігурації на педалі та залишають педаль для спільного резонування. Також до функцій фортепіано в цьому творі входить дублювання партії туби та контрабасу, зокрема такт № 149.

Серед композицій для сольного саксофона у супроводі фортепіано слід також відзначити твір французького композитора Олів'є Калмеля «Манхеттен скайлайн», або «Краєвид Манхеттена». Цей твір означений багатостороннім використанням фортепіано. У першій частині йому доручена підтримуюча функція. Фортепіано виконує партії, котрі дублюють партії груп оркестру. У другій частині фортепіано проявляється в ансамблі із саксофоном соло, та допомагає солістові в інтонуванні. Також унісон альт-саксофону та фортепіано звучить більш наповнено й об'ємно, що позитивно позначається на звуковому балансі в цілому. У третій частині фортепіано доручена важлива роль, це повноцінний дует із саксофоном (такт № 307). Яскравим прикладом колорування є епізод у тактах № 329–332, де фортепіано виконує тремоло, за допомогою якого якісно доповнює та розфарбовує оркестрову фактуру. Іншою цікавинкою видається епізод у тактах № 361–368, де фортепіано створює барвистий тембр в ансамблі з флейтою та гобоєм. Важливу роллю фортепіано знаходимо у виконанні пасажів разом із солістом та дерев'яними духовими в сьомій частині твору (такт № 740).

У концерті для альт-саксофона Стівена Брайнта, створеному в 2014 році, фортепіано дуже часто дублює партію саксофона соло, що поліпшує збалансованість звучання та додає об'ємності партії інструмента соло. Зауважимо, що фортепіано іноді досить тісно пов'язане з групою ударних інструментів та виконує роль метро-ритмічної основи для усієї композиції.

Як зазначає американський дослідник Дж. Цернуто: «Відмінність між рівнями являє собою ієрархію впливу на слухача, що мають інструменти на динамічному рівні; найбільш ефектними є ударні, дерев'яні духові, контрабас, фортепіано та найменш вражаюча арфа» [6, с. 12]. Саме тому фортепіано досить часто використовується в тандемі з арфою або ж дерев'яними духовими, зокрема сольним саксофоном.

Висновки. У другій половині XX століття спостерігаємо сплеск розвитку духового оркестрового виконавства, зокрема

і в напрямку музики для інструментів соло у супроводі духового оркестру. Партитура сучасного духового оркестру розвивається та вдосконалюється, про що свідчить, наприклад, введення до партитури на постійній основі фортепіано.

Проаналізувавши ряд творів для саксофона у супроводі духового оркестру, доходимо висновку, що фортепіано виконує переважно структуруючу роль, тобто організовує звучання різних оркестрових груп. Виконуючи фрагменти, доручені одночасно або почергово різним групам оркестру, фортепіано тим самим сприяє їхньому більш гармонійному поєднанню. Епізоди, в яких фортепіано виступає як засіб динамізації, як наслідок, звучать більш об'ємно та видаються значно різноманітнішими у тембральному відношенні. Досить часто та виправдано з художньої точки зору композитори використовують фортепіано у сполученні з групою ударних інструменті, а саме – з маримбою, ксилофоном, вібрафоном. Їхнє тембральне взаємозбагачення напрочуд добре доповнює виразову палітру партитури сучасного духового оркестру.

Ще одним вкрай важливим аспектом інтеграції фортепіано з духовим оркестром є його взаємодія з партією інструмента соло, зокрема саксофона. По-перше, подібне сполучення сприяє більш об'ємному та потужному звучанню соліста на противагу акомпануючому оркестру. По-друге, вважаємо цей ансамбль в основному унісонним, із цікавим у тембральному плані звучанням.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонова Ю.П. Фортепиано как инструмент симфонического оркестра. *Научно-методические проблемы преподавания в специализированном вузе искусств*: сб. ст. Москва, 1997. С. 147–164.

2. Апатский В.Н. История духового музыкально-исполнительского исскуства. Книга II. – Київ : ТОВ «Задруга», 2012. 408 с.

3. Балин А.П. Традиции оркестра духовых инструментов в эволюции джаз-бэнда (1890–1960-е гг.): автореф. дисс. ... канд. искусст.: 17.00.02. Ростов-на-Дону 2008, 28 с.

4. Малофеева И.В. Фортепиано в составе симфонического оркестра: дисс. ... канд. искусст.: 17.00.02. Москва, 2016. 154 с.

5. Малофеева И.В. Развитие феномена оркестрового фортепиано в западноевропейской музыке XIX в. Тамбов : Грамота, 2016. № 11(73). С. 138–143.

6. Cernuto J.R. Analytical, interpretative, and performance guides for conductors and soloists to John Mackey's Harvest: concerto for trombone, Drum music: concerto for percussion, and Antique violences: concerto for

trumpet. DMA (Doctor of Musical Arts) thesis, University of Iowa, 2018. 295 p.

7. Jenkins C. A Conductor's and Performer's Guide to Steven Bryant's Concerto for Alto Saxophone. Ohio State University. 2018. 149 p.

8. Kim J.G. Functional Orchestral Collaboration Skills for Wind Band Pianists: a study guide. Doctor of Musical Arts (Performance), University of North Texas. 2016. 54 p.

9. Rettie S. A performer's and conductor's analysis of Ingolf Dahl's for Alto Saxophone and Wind Orchestr. 2006. Louisiana State University. 89 p.

10. Rowles C. Ingolf Dahl's Concerto for alto saxophone and wind orchestra: a revised edition. Doctor of Musical Arts thesis, University of Iowa. 2016. 160 p.

11. Towner C. An Evaluation of Compositions for Wind Band According to Specific Criteria of Serious Artistic Merit: A Second Update. 2011. Lincoln, Nebraska, University of Nebraska. 244 p.

12. Travis J. Cross, A Conductor's Examination of Three Concertos with Wind Ensemble: A research documentfor the degreedoctor of music, Evanston, Illinois. 2012, 89 p.

13. Wallace J.D. John Mackey's concerto for soprano sax and wind ensrmble: An analysis and conductor'sguide to performance, Georgia. 2009. 143 p.

REFERENCES

1. Antonova, Ju.P. (1997). Piano as an instrument of a symphony orchestra. Scientific and methodological problems of teaching in a specialized university of arts. Moscow, P. 147–164 [in Russian].

2. Apatskij, V.N. (2012). History of brass music and performing arts. Kyjiv, Zadrugha. 408 p. [in Russian].

3. Balin, A.P. (2008). Wind Orchestra Traditions in the Evolution of the Jazz Band (1890–1960). Extended abstract of candidate's thesis. Rostov-na-Donu: RosSC. 28 p. [in Russian].

4. Malofeeva, I.V. (2016). Piano with a symphony orchestra. Extended abstract of candidate's dissertation. Moscow: MosSC. 154 p. [in Russian].

5. Malofeeva, I.V. (2016). Development of the phenomenon of orchestral piano in Western European music of the 19th century. Tambov: Gramota, Vol. 11 (73). P. 138–143 [in Russian].

6. Cernuto, J.R. (2018). Analytical, interpretative, and performance guides for conductors and soloists to John Mackey's Harvest: concerto for trombone, Drum music: concerto for percussion, and Antique violences: concerto for trumpet. DMA (Doctor of Musical Arts) thesis, University of Iowa, 2018. 295 p. [in English].

7. Jenkins, C. (2018). A Conductor's and Performer's Guide to Steven Bryant's Concerto for Alto Saxophone. Ohio State University. 2018. 149 p. [in English].

8. Kim, J.G. (2016). Functional Orchestral Collaboration Skills for Wind Band Pianists: a study guide. Doctor of Musical Arts (Performance), University of North Texas. 2016. 54 p. [in English].

9. Rettie, S. (2006). A performer's and conductor's analysis of Ingolf Dahl's for Alto Saxophone and Wind Orchestr. 2006. Louisiana State University. 89 p. [in English].

10. Rowles, C. (2016). Ingolf Dahl's Concerto for alto saxophone and wind orchestra: a revised edition. Doctor of Musical Arts thesis, University of Iowa. 2016. 160 p. [in English].

11. Towner, C. (2011). An Evaluation of Compositions for Wind Band According to Specific Criteria of Serious Artistic Merit: A Second Update. 2011. Lincoln, Nebraska, University of Nebraska. 244 p. [in English].

12. Travis, J. (2012). Cross, A Conductor's Examination of Three Concertos with Wind Ensemble: A research documentfor the degreedoctor of music, Evanston, Illinois. 2012, 89 p. [in English].

13. Wallace, J.D. (2009). John Mackey's concerto for soprano sax and wind ensrmble: An analysis and conductor'sguide to performance, Georgia. 2009. 143 p. [in English].